Limbaje Formale, Automate și Compilatoare

Curs 6

2013-14

Curs 6

- Eliminarea recursivităţii stângi în gramatici de tip 2
- Automate pushdown
- Segătura dintre automatele pushdown şi limbajele de tip 2
- Automate pushdown deterministe

Curs 6

- Eliminarea recursivităţii stângi în gramatici de tip 2
- 2 Automate pushdown
- 3 Legătura dintre automatele pushdown şi limbajele de tip 2
- Automate pushdown deterministe

Recursivitate stângă

- Un neterminal A este stâng recursiv dacă există măcar o derivare A⇒+Aβ. Dacă gramatica G conţine cel puţin un neterminal stâng recursiv, G este stâng recursivă.
- Un neterminal A este stâng recursiv imediat dacă există o regulă A → Aα ∈ P.

Eliminarea recursivitatii stângi imediate:

- Fie $A \to A\alpha_1 | A\alpha_2 \dots | A\alpha_k | \beta_1 | \dots \beta_n$ toate regulile care încep cu A (β_1, \dots, β_n nu încep cu A). Fie P_A mulţimea acestor reguli.
- Gramatica G' în care A nu este stâng recursiv imediat:

•
$$G' = (N \cup \{A'\}, T, S, P')$$

 $P' = P \setminus P_A \cup \{A' \to \alpha_1 A' | \dots \alpha_k A' | \epsilon, A \to \beta_1 A' | \dots \beta_n A' \}$

Eliminarea recursivității stângi

- Intrare: G = (N, T, S, P) în formă redusă
- leşire: G' = (N', T, S', P'), L(G') = L(G), fără recursie stângă

```
1. Se ordonează N: fie N' = N = \{A_1, A_2, \dots, A_n\}
2. for(i = 1; i <=n; i++){
3. while(\exists A_i \to A_j \alpha \in P : j <= i-1) {
4. P = P - \{A_i \to A_j \alpha\};
5. for(A_j \to \beta \in P) P = P \cup \{A_i \to \beta \alpha\};
6. }
7. Se elimină recursia stângă imediată pentru A_i
8. }
10. N' este obținută din N prin adăugarea tuturor neterminalilor nou introdusi iar P' este noua multime de reguli
```

Exemplu

$$G = (\{A_1, A_2, A_3\}, \{a, b, c\}, A_1, P), \text{ unde P:}$$

- $A_1 \rightarrow A_2 a | b$
- ullet $A_2 o A_3 b$
- $A_3 \rightarrow A_1 c | c$

Gramatica echivalentă care nu este stâng recursivă:

$$G' = (\{A_1, A_2, A_3, A_3'\}, \{a, b, c\}, A_1, P')$$
, unde P' :

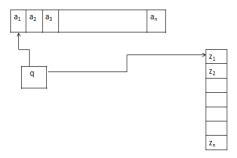
- $\bullet \ A_1 \to A_2 a | b$
- $\bullet \ A_2 \rightarrow A_3 b$
- $\bullet \ \textit{A}_{3} \rightarrow \textit{bcA}_{3}' | \textit{cA}_{3}'$
- ullet $A_3'
 ightarrow bacA_3' | \epsilon$

Curs 6

- Eliminarea recursivităţii stângi în gramatici de tip 2
- Automate pushdown
- 3 Legătura dintre automatele pushdown şi limbajele de tip 2
- 4 Automate pushdown deterministe

Automate pushdown

- Automat finit + memorie pushdown (stiva)
- Model fizic:

Automate pushdown-definiție

Definiție 1

Un automat pushdown este un 7-uplu: $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, z_0, F)$:

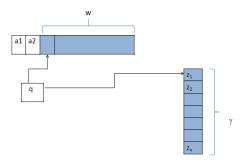
- Q este mulţimea (finită) a stărilor
- Σ este alfabetul de intrare
- Γ este alfabetul memoriei pushdown (stivei)
- q₀ ∈ Q este starea inițială
- z₀ ∈ Γ este simbolul iniţial din stivă
- F ⊆ Q este mulţimea stărilor finale
- $\delta: Q \times (\Sigma \cup {\epsilon}) \times \Gamma \rightarrow 2^{Q \times \Gamma^*}$

Modelul este nedeterminist

Configurația unui automat pushdown

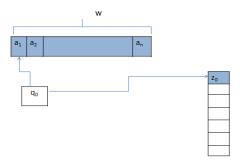
Configurație: $(q, w, \gamma) \in Q \times \Sigma^* \times \Gamma^*$

1 : γ (primul simbol din γ) reprezintă vârful stivei

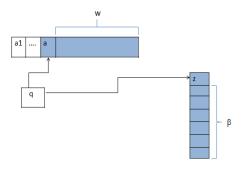
Automate pushdown

Configurație inițială: $(q_0, w, z_0) \in Q \times \Sigma^* \times \Gamma^*$

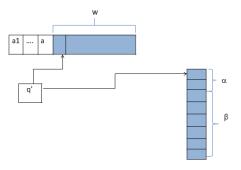
Relația de tranziție între configurații

• Configurația curentă $(q, aw, z\beta)$ și $(q', \alpha) \in \delta(q, a, z)$ $(q, q' \in Q, \ a \in \Sigma \cup \{\epsilon\}, \ z \in \Gamma, \ \alpha, \beta \in \Gamma^*)$

Relația de tranziție între configurații

• $(q, aw, z\beta) \vdash (q', w, \alpha\beta)$

Relația de tranziție între configurații

Fie $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, z_0, F)$ un automat pushdown.

Relaţia de tranziţie între configuraţii:

$$(q, aw, z\beta) \vdash (q', w, \alpha\beta) \text{ dacă } (q', \alpha) \in \delta(q, a, z)$$

 $(q, q' \in Q, a \in \Sigma \cup \{\epsilon\}, z \in \Gamma, \alpha, \beta \in \Gamma^*)$

• Calcul: închiderea reflexivă şi tranzitivă a relaţiei de mai sus: dacă C_1, \ldots, C_n configuraţii astfel încât:

$$C_1 \vdash C_2 \vdash \ldots \vdash C_n$$

se scrie: $C_1 \vdash^+ C_n$ dacă $n \ge 2$, $C_1 \vdash^* C_n$, dacă $n \ge 1$

Limbajul recunoscut

Prin stări finale (dacă $F \neq \emptyset$)

$$L(M) = \{ w \in \Sigma^* | (q_0, w, z_0) \vdash^* (q, \epsilon, \gamma), \ q \in F, \ \gamma \in \Gamma^* \}$$

Prin golirea stivei (dacă $F = \emptyset$)

$$L_{\epsilon}(M) = \{ w \in \Sigma^* | (q_0, w, z_0) \vdash^* (q, \epsilon, \epsilon), \ q \in \mathsf{Q} \}$$

Exemplu

Automat care recunoaşte limbajul $\{a^nb^n|n \ge 1\}$:

$$M = (\{q_0, q_1, q_2\}, \{a, b\}, \{a, z\}, \delta, q_0, z, \{q_2\})$$

- $\delta(q_0, a, a) = \{(q_0, aa)\}$
- **3** $\delta(q_0, b, a) = \{(q_1, \epsilon)\}$
- **1** $\delta(q_1, b, a) = \{(q_1, \epsilon)\}$

• Un automat pushdown ce recunoaște limbajul $\{waw^R | w \in \{0,1\}^*\}$

- Un automat pushdown ce recunoaște limbajul $\{waw^R|w\in\{0,1\}^*\}$
 - Fiecare 0 sau 1 citit se introduce în stivă
 - a la intrare produce pregătirea scoaterii a câte un simbol din stiva dacă el coincide cu cel din intrare

- ullet Un automat pushdown ce recunoaşte limbajul $\{\mathit{waw}^R | w \in \{0,1\}^*\}$
 - Fiecare 0 sau 1 citit se introduce în stivă
 - a la intrare produce pregătirea scoaterii a câte un simbol din stiva dacă el coincide cu cel din intrare

$$M = (\{q_0, q_1, q_2\}, \{0, 1, a\}, \{0, 1, z\}, \delta, q_0, z, \{q_2\})$$

- 2 $\delta(q_0, i, j) = \{(q_0, ij)\}, (i, j \in \{0, 1\})$
- $\delta(q_0, a, i) = \{(q_1, i)\}$
- $\delta(q_1,\epsilon,z)=\{(q_2,\epsilon)\}$

- Un automat pushdown ce recunoaşte limbajul $\{\mathit{waw}^R | w \in \{0,1\}^*\}$
 - Fiecare 0 sau 1 citit se introduce în stivă
 - a la intrare produce pregătirea scoaterii a câte un simbol din stiva dacă el coincide cu cel din intrare

$$M = (\{q_0, q_1, q_2\}, \{0, 1, a\}, \{0, 1, z\}, \delta, q_0, z, \{q_2\})$$

- 2 $\delta(q_0, i, j) = \{(q_0, ij)\}, (i, j \in \{0, 1\})$
- $\delta(q_0, a, i) = \{(q_1, i)\}$
- $\delta(q_1, i, i) = \{(q_1, \epsilon)\}$
- $\delta(q_1,\epsilon,z)=\{(q_2,\epsilon)\}$
- Un automat pushdown ce recunoaște limbajul $\{ww^R | w \in \{0,1\}^*\}$?

- Un automat pushdown ce recunoaşte limbajul $\{\mathit{waw}^R | \mathit{w} \in \{0,1\}^*\}$
 - Fiecare 0 sau 1 citit se introduce în stivă
 - a la intrare produce pregătirea scoaterii a câte un simbol din stiva dacă el coincide cu cel din intrare

$$M = (\{q_0, q_1, q_2\}, \{0, 1, a\}, \{0, 1, z\}, \delta, q_0, z, \{q_2\})$$

- 2 $\delta(q_0, i, j) = \{(q_0, ij)\}, (i, j \in \{0, 1\})$
- **3** $\delta(q_0, a, i) = \{(q_1, i)\}$
- **4** $\delta(q_1, i, i) = \{(q_1, \epsilon)\}$
- $\delta(q_1,\epsilon,z)=\{(q_2,\epsilon)\}$
- Un automat pushdown ce recunoaște limbajul $\{ww^R | w \in \{0,1\}^*\}$?
- Un automat pushdown ce recunoaște limbajul $\{ww|w \in \{0,1\}^*\}$?

Teorema 1

Pentru orice automat pushdown M cu $F = \emptyset$, există un automat pushdown M' cu stări finale astfel ca $L(M') = L_e(M)$.

Teorema 1

Pentru orice automat pushdown M cu $F = \emptyset$, există un automat pushdown M' cu stări finale astfel ca $L(M') = L_{\epsilon}(M)$.

Dacă
$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, z_0, \emptyset)$$
, considerăm $M' = (Q \cup \{q_f, q_0'\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z_0'\}, \delta', q_0', z_0', \{q_f\})$ cu δ' :

Dacă $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, z_0, \emptyset)$, considerăm

Teorema 1

Pentru orice automat pushdown M cu $F = \emptyset$, există un automat pushdown M' cu stări finale astfel ca $L(M') = L_{\epsilon}(M)$.

 $M' = (Q \cup \{q_f, q_0'\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z_0'\}, \delta', q_0', z_0', \{q_f\}) \text{ cu } \delta'$: $\delta'(q_0', \epsilon, z_0') = \{(q_0, z_0 z_0')\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece

în configurația inițială a lui M)

Teorema 1

Pentru orice automat pushdown M cu $F = \emptyset$, există un automat pushdown M' cu stări finale astfel ca $L(M') = L_{\epsilon}(M)$.

- $\delta'(q'_0, \epsilon, z'_0) = \{(q_0, z_0 z'_0)\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece în configurația inițială a lui M)
- δ'(q, a, z) = δ(q, a, z), \forall q ∈ Q, a ∈ Σ ∪ {ε}, z ∈ Γ (M' face aceleaşi tranziţii ca şi M)

Teorema 1

Pentru orice automat pushdown M cu $F = \emptyset$, există un automat pushdown M' cu stări finale astfel ca $L(M') = L_{\epsilon}(M)$.

Dacă $M=(Q,\Sigma,\Gamma,\delta,q_0,z_0,\emptyset)$, considerăm $M'=(Q\cup\{q_f,q_0'\},\Sigma,\Gamma\cup\{z_0'\},\delta',q_0',z_0',\{q_f\})$ cu δ' :

- $\delta'(q'_0, \epsilon, z'_0) = \{(q_0, z_0 z'_0)\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece în configurația inițială a lui M)
- δ'(q, a, z) = δ(q, a, z), \forall q ∈ Q, a ∈ Σ ∪ {ε}, z ∈ Γ (M' face aceleași tranziții ca și M)
- $\delta'(q, \epsilon, \mathbf{z}'_0) = \{(q_f, \epsilon)\}, \forall q \in \mathbf{Q} \ (M' \text{ va trece în starea finală doar dacă stiva lui } M \text{ este vidă})$

Teorema 2

Pentru orice automat pushdown M cu $F \neq \emptyset$, există un automat pushdown M' cu $F = \emptyset$ astfel ca $L_{\epsilon}(M') = L(M)$.

Teorema 2

Pentru orice automat pushdown M cu $F \neq \emptyset$, există un automat pushdown M' cu $F = \emptyset$ astfel ca $L_{\epsilon}(M') = L(M)$.

Dacă
$$M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, z_0, F)$$
, considerăm

$$M' = (Q \cup \{q_{\epsilon}, q'_{0}\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z'_{0}\}, \delta', q'_{0}, z'_{0}, \emptyset)$$

$$M' = (Q \cup \{q_{\epsilon}, q'_0\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z'_0\}, \delta', q'_0, z'_0, \emptyset), \text{ cu } \delta'$$
:

$$\mathit{M}' = (\mathsf{Q} \cup \{\mathit{q}_{\epsilon}, \mathit{q}'_0\}, \Sigma, \Gamma \cup \{\mathit{z}'_0\}, \delta', \mathit{q}'_0, \mathit{z}'_0, \emptyset)$$
, cu δ' :

 $\delta'(q_0', \epsilon, z_0') = \{(q_0, z_0 z_0')\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece în configurația inițială a lui M)

- $M' = (Q \cup \{q_{\epsilon}, q'_0\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z'_0\}, \delta', q'_0, z'_0, \emptyset), \text{ cu } \delta'$:
 - $\delta'(q'_0, \epsilon, z'_0) = \{(q_0, z_0 z'_0)\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece în configurația inițială a lui M)
 - a) $\delta'(q, a, z) = \delta(q, a, z)$, $\forall q \in Q$, $a \in \Sigma$, $z \in \Gamma$ (M' face aceleaşi tranziţii ca şi M, pentru orice simbol întâlnit)
 - b) $\delta'(q, \epsilon, z) = \delta(q, \epsilon, z)$, dacă $q \in Q \setminus F$, $z \in \Gamma$ (se fac aceleaşi ϵ -tranziții ca în M, dacă starea nu este finală)
 - c) $\delta'(q, \epsilon, z) = \delta(q, \epsilon, z) \cup \{(q_{\epsilon}, \epsilon)\}, q \in F, z \in \Gamma \text{ (daca M ajunge într-o stare finală, } M' \text{ poate trece într-o stare specială)}$

- $M' = (Q \cup \{q_{\epsilon}, q'_0\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z'_0\}, \delta', q'_0, z'_0, \emptyset), \text{ cu } \delta'$:
 - $\delta'(q'_0, \epsilon, z'_0) = \{(q_0, z_0 z'_0)\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece în configurația inițială a lui M)
 - a) $\delta'(q, a, z) = \delta(q, a, z)$, $\forall q \in Q$, $a \in \Sigma$, $z \in \Gamma$ (M' face aceleaşi tranziţii ca şi M, pentru orice simbol întâlnit)
 - b) $\delta'(q, \epsilon, z) = \delta(q, \epsilon, z)$, dacă $q \in Q \setminus F$, $z \in \Gamma$ (se fac aceleaşi ϵ -tranziții ca în M, dacă starea nu este finală)
 - c) $\delta'(q, \epsilon, z) = \delta(q, \epsilon, z) \cup \{(q_{\epsilon}, \epsilon)\}, \ q \in F, \ z \in \Gamma \text{ (daca M ajunge într-o stare finală, } M' \text{ poate trece într-o stare specială)}$
 - $\delta'(q,\epsilon,\mathbf{z}_0')=\{(q_\epsilon,\epsilon)\}$, dacă $q\in F$ (cazul 2(c), în situația în care în stivă este \mathbf{z}_0')

- $M' = (Q \cup \{q_{\epsilon}, q'_0\}, \Sigma, \Gamma \cup \{z'_0\}, \delta', q'_0, z'_0, \emptyset), \text{ cu } \delta'$:
 - $\delta'(q'_0, \epsilon, z'_0) = \{(q_0, z_0 z'_0)\}$ (fără să citească niciun simbol, M' trece în configurația inițială a lui M)
 - a) $\delta'(q, a, z) = \delta(q, a, z), \forall q \in \mathbb{Q}, a \in \Sigma, z \in \Gamma$ (M' face aceleaşi tranziţii ca şi M, pentru orice simbol întâlnit)
 - b) $\delta'(q, \epsilon, z) = \delta(q, \epsilon, z)$, dacă $q \in Q \setminus F$, $z \in \Gamma$ (se fac aceleaşi ϵ -tranziții ca în M, dacă starea nu este finală)
 - c) $\delta'(q, \epsilon, z) = \delta(q, \epsilon, z) \cup \{(q_{\epsilon}, \epsilon)\}, \ q \in F, \ z \in \Gamma \text{ (daca M ajunge într-o stare finală, } M' \text{ poate trece într-o stare specială)}$
 - $\delta'(q,\epsilon,z_0')=\{(q_\epsilon,\epsilon)\}$, dacă $q\in F$ (cazul 2(c), în situația în care în stivă este z_0')
 - δ'(q_{ϵ} , ϵ , z) = {(q_{ϵ} , ϵ)}, dacă z ∈ Γ ∪ { z'_{0} } (M' rămâne în starea q_{ϵ} şi se extrage vârful stivei)

Curs 6

- 1 Eliminarea recursivității stângi în gramatici de tip 2
- 2 Automate pushdown
- Segătura dintre automatele pushdown şi limbajele de tip 2
- 4 Automate pushdown deterministe

Automatul pushdown echivalent cu o gramatică de tip

Teorema 3

Pentru orice gramatică G există un automat pushdown M fără stări finale astfel încât $L_{\epsilon}(M) = L(G)$

Automatul pushdown echivalent cu o gramatică de tip

Teorema 3

Pentru orice gramatică G există un automat pushdown M fără stări finale astfel încât $L_{\epsilon}(M) = L(G)$

- Fie G = (N, T, S, P)
- Construim $M = (\{q\}, T, N \cup T, \delta, q, S, \emptyset)$ unde:

 - $\delta(q, a, a) = \{(q, \epsilon)\}, \forall a \in T$
 - $\delta(q, x, y) = \emptyset$, în restul cazurilor
- $\bullet \ \ w \in L(G) \Leftrightarrow S \Rightarrow^+ w \Leftrightarrow (q, w, S) \vdash^+ (q, \epsilon, \epsilon) \Leftrightarrow w \in L_{\epsilon}(M)$
- M simulează derivările extrem stângi din G

Exemplu

- $G = (\{x\}, \{a, b\}, x, \{x \rightarrow axb, x \rightarrow ab\})$
- Automatul pushdown echivalent:

$$M = (\{q\}, \{a, b\}, \{a, b, x\}, \delta, q, x, \emptyset)$$

- $\delta(\mathbf{q}, \mathbf{b}, \mathbf{b}) = \{(\mathbf{q}, \epsilon)\}$

Gramatica echivalentă cu un automat pushdown

Teorema 4

 $L(G) = L_{\epsilon}(M)$

Pentru orice automat pushdown M există o gramatică G astfel încât

Gramatica echivalentă cu un automat pushdown

Teorema 4

Pentru orice automat pushdown M există o gramatică G astfel încât $L(G) = L_{\epsilon}(M)$

- Fie $M = (Q, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, z_0, \emptyset)$
- Construim $G = (N, \Sigma, S, P)$ astfel:
 - $N = \{ [qzp] | p, q \in \mathbb{Q}, z \in \Gamma \} \cup \{S\}$
 - P conţine toate regulile de forma:
 - $S \rightarrow [q_0 z_0 q], \forall q \in Q$
 - dacă $(p, \epsilon) \in \delta(q, a, z)$, atunci: $[qzp] \rightarrow a$
 - dacă (p, z₁z₂...z_m) ∈ δ(q, a, z), atunci, pentru orice secvenţă de stări q₁,..., q_m ∈ Q :
 [qzq_m] → a[pz₁q₁][q₁z₂q₂]...[q_{m-1}z_mq_m]
- Are loc: $[qzp] \Rightarrow^+ w \Leftrightarrow (q, w, z) \vdash^+ (p, \epsilon, \epsilon)$

Curs 6

- Eliminarea recursivității stângi în gramatici de tip 2
- 2 Automate pushdown
- 3 Legătura dintre automatele pushdown şi limbajele de tip 2
- Automate pushdown deterministe

Definiție 2

Automatul pushdown $M=(Q,\Sigma,\Gamma,\delta,q_0,z_0,F)$ este determinist dacă funcția de tranziție $\delta:Q\times(\Gamma\cup\{\epsilon\})\times\Gamma\longrightarrow 2^{Q\times\Gamma^*}$ îndeplinește condițiile:

- ② Dacă $\delta(q, \epsilon, z) \neq \emptyset$ atunci $\delta(q, a, z) = \emptyset, \forall a \in \Sigma$

Un automat pushdown determinist poate avea ϵ -tranziţi

Definiție 2

Automatul pushdown $M=(Q,\Sigma,\Gamma,\delta,q_0,z_0,F)$ este determinist dacă funcția de tranziție $\delta:Q\times (\Gamma\cup\{\epsilon\})\times \Gamma\longrightarrow 2^{Q\times \Gamma^*}$ îndeplinește condițiile:

- ② Dacă $\delta(q, \epsilon, z) \neq \emptyset$ atunci $\delta(q, a, z) = \emptyset, \forall a \in \Sigma$

Un automat pushdown determinist poate avea ϵ -tranziji

$$M = (\{q_0, q_1, q_2\}, \{0, 1, a\}, \{0, 1, z\}, \delta, q_0, z, \{q_2\})$$

- 2 $\delta(q_0, i, j) = \{(q_0, ij)\}, (i, j \in \{0, 1\})$
- $\delta(q_0, a, i) = \{(q_1, i)\}$
- $\delta(q_1,i,i) = \{(q_1,\epsilon)\}$
- $\delta(q_1,\epsilon,z)=\{(q_2,\epsilon)\}$

$$L(M) = \{waw^R | w \in \{0, 1\}^*\}$$

\mathcal{L}_{2DET} - Limbaje de tip 2 deterministe

 $\mathcal{L}_{2DET} = \{L | \exists M \text{ automat pushdown determinist astfel ca } L = L(M) \}.$

- Clasa L_{2DET} este o clasă proprie a clasei de limbaje L₂ (L_{2DET} ⊂ L₂).
- $\bullet \ \{ww^R | w \in \{0,1\}^*\} \in \mathcal{L}_2 \setminus \mathcal{L}_{2DET}$

\mathcal{L}_{2DET} - Limbaje de tip 2 deterministe

 $\mathcal{L}_{2DET} = \{L | \exists M \text{ automat pushdown determinist astfel ca } L = L(M) \}.$

- Clasa L_{2DET} este o clasă proprie a clasei de limbaje L₂ (L_{2DET} ⊂ L₂).
- - 2 $\delta(q_0, i, j) = \{(q_0, ij)\}, (i, j \in \{0, 1\}, i \neq j)$

 - $\delta(q_1, i, i) = \{(q_1, \epsilon)\}$
 - $\delta(q_1,\epsilon,z)=\{(q_2,\epsilon)\}$

\mathcal{L}_{2DET} - Limbaje de tip 2 deterministe

Definiție 3

O gramatică G este deterministă dacă:

- Orice regulă este de forma $A \to a\alpha$, unde $a \in T$ iar $\alpha \in (N \cup T)^*$
- Pentru orice $A \in N$, dacă $A \to a\alpha$, $A \to b\alpha'$ sunt reguli, atunci $a \neq b$

Pentru orice gramatică deterministă G există un automat pushdown determinist M astfel ca L(G) = L(M)